

1%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96-
%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B3%D1%80%D0%BE%
D0%BC%D0%B0%D0%B4%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B
3%D0%BE-%D0%BE%D0%B1%D0
%B3%D0%BE%D0%B2%D0%BE/1206770691269767/

2.Ханін С. Стандарти доказування у кримінальних провадженнях. Практика ЄСПЛ.URL:<https://yur-gazeta.com/publications/practice/kriminalne-pravo-ta-proces/standarti-dokazuvannya-v-kriminalnih-provadhennyah-praktika-espl.html>

3.Крет Г.Р. Система стандартів доказування у кримінальному процесі України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*.2019. № 19 . С. 132-139.

4.Клюс Ю. Стандарти доказування в цивільному та кримінальному процесі: особливості та практика.URL:<https://pravo.ua/standarty-dokazuvannya-v-tsyvilnomu-ta-kryminalnomu-protsesi-osoblyvosti-ta-praktyka/>

5.Конституція України.URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%BA#w1_2

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-557-3-41>

УНІВЕРСАЛЬНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ДОБУ: ШЛЯХИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Чалабієва М. Р.

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник,*

*Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого
самоврядування Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Сучасна цифрова доба суттєво змінює уявлення про реалізацію та захист прав людини. Традиційні механізми правового регулювання вже не відповідають динаміці розвитку інформаційних технологій, що потребує переосмислення підходів до впровадження універсальних стандартів прав людини у цифровому середовищі. Україна, перебуваючи на шляху цифрової трансформації системи публічного управління, одночасно стикається з викликами забезпечення безпеки персональних даних, рівного

доступу до цифрових сервісів, а також із ризиками алгоритмічної дискримінації.

Універсальні стандарти прав людини, закріплені в Загальній декларації прав людини 1948 року [1], Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року [2], Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року [3], залишаються фундаментом для формування національної правової політики в цифровій сфері. Водночас міжнародна спільнота доповнює їх новими документами, що враховують виклики цифровізації – такими як Конвенція Ради Європи №108+ про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (1981 р., що була актуалізована у 2018 році) [4], й Регламент (ЄС) 2016/679 (GDPR) [5].

Для України особливої актуальності набуває питання гармонізації положень цих актів із національним законодавством, зокрема Закону України «Про захист персональних даних» (2010 р.) [6] та Закону «Про електронні комунікації» (2021 р.) [7]. Незважаючи на позитивні зміни, чинна нормативна база не забезпечує комплексного підходу до прав людини у цифровому середовищі. Наприклад, правові гарантії цифрової інклюзії залишаються фрагментарними, що створює ризики обмеження доступу до публічних послуг для вразливих груп населення – осіб похилого віку, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб тощо.

Важливою складовою імплементації універсальних стандартів є дотримання принципів пропорційності та недискримінації при впровадженні електронних сервісів. Зокрема, автоматизація управлінських рішень не повинна підміняти людський контроль, а алгоритми мають бути прозорими та підзвітними суспільству. Європейський досвід засвідчує, що забезпечення цифрових прав громадян нерозривно пов'язане з розвитком концепції «digital human rights» – нової парадигми, яка поєднує класичні права людини із технологічними гарантіями безпеки та приватності.

У цьому контексті для України актуальним є створення національної стратегії цифрових прав людини, що мала б визначити напрями правової політики в галузях кібербезпеки, медіаграмотності, електронної демократії та цифрового врядування. Запровадження таких підходів дозволить не лише імплементувати універсальні стандарти, а й забезпечити їх реальну дієвість у національній практиці.

Законодавча імплементація універсальних стандартів має супроводжуватись розробленням ефективних механізмів правозастосування. Йдеться про створення незалежного національного органу із захисту цифрових прав, розширення повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері моніторингу цифрових сервісів, а також про необхідність системної

взаємодії між державою, бізнесом та громадянським суспільством у сфері етики штучного інтелекту.

Особливої уваги заслуговує проблема забезпечення права на соціальний захист у цифровому вимірі. Зростання кількості електронних соціальних сервісів без належного нормативного регулювання може призвести до цифрової нерівності, що суперечить принципу доступності соціальних прав. У цьому аспекті імплементація універсальних стандартів прав людини має враховувати не лише технічну, а й соціально-правову складову – забезпечення цифрової інклюзії, рівного доступу та захисту персональної інформації користувачів.

Варто також наголосити на важливості міжнародного співробітництва у сфері цифрових прав людини. Участь України у програмах Ради Європи, ЄС та ООН сприяє не лише гармонізації законодавства, але й формуванню правової культури, орієнтованої на людину. Це дає підстави говорити про поступове утвердження нового етапу розвитку прав людини – етапу цифрового гуманізму, де технологічні інновації стають інструментом реалізації гідності, а не загрозою свободі.

Універсальні стандарти прав людини залишаються концептуальним орієнтиром для розвитку правової системи України у цифрову добу. Їх ефективна імплементація передбачає не лише адаптацію норм міжнародного права до національного законодавства, а й переосмислення самої парадигми правового захисту людини в умовах цифрової трансформації.

Необхідним є формування цілісної державної політики у сфері цифрових прав, розроблення механізмів відповідальності за порушення приватності, а також забезпечення рівного доступу громадян до цифрових благ.

Впровадження цих підходів сприятиме зміцненню демократичних інститутів, підвищенню довіри до публічної влади та гармонізації українського правового простору з європейськими стандартами прав людини.

Література

1. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ. Генеральна Асамблея ООН. Прийнята 10 грудня 1948 р., резолюція № 217 А (III). Нью-Йорк : Організація Об'єднаних Націй, 1948. Режим доступу: <https://www.un.org/uk/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (дата звернення: 23.10.2025);

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: міжнародний документ. Генеральна Асамблея ООН. Прийнято 16 груд. 1966 р. Набув чинності 23 берез. 1976 р. Ратифіковано Україною 19 жовт. 1973 р. Режим доступу: <https://www.ohchr.org/uk/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (дата звернення: 23.10.2025);

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: міжнародний документ. Рада Європи. Прийнято в Римі 4 листоп. 1950 р., набрала чинності 3 верес. 1953 р. Режим доступу: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ukr.pdf (дата звернення: 23.10.2025);

4. Конвенція Ради Європи № 108+ про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних / Рада Європи. Прийнято 28 січ. 1981 р., модернізовано 18 трав. 2018 р. Режим доступу: <https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108/modernised> (дата звернення: 23.10.2025);

5. Регламент (ЄС) 2016/679 Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу про захист фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних (General Data Protection Regulation, GDPR). Прийнято 27 квіт. 2016 р., набрав чинності 25 трав. 2018 р. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (дата звернення: 23.10.2025);

6. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 черв. 2010 р. № 2297-VI. Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 23.10.2025);

7. Закон України «Про електронні комунікації» від 16 груд. 2020 р. № 1089-IX. Верховна Рада України. Набув чинності 1 січ. 2022 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20> (дата звернення: 23.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-557-3-42>

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ У СФЕРІ РОЗГЛЯДУ ЗЕМЕЛЬНИХ ТА ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВОСВІДОМОСТІ СУДДІВ

Чебишев М. Р.

*аспірант кафедри правосуддя та філософії юридичного факультету,
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна*

Жоден вид судових проваджень не може існувати без наявності процесуальної форми, якою є судові засідання. Судові засідання – це регламентована процесуальним законом така послідовність дій суду, сторін, третіх осіб, їхніх представників, свідків, експертів тощо, яка надає кожному учаснику судового процесу, в тому числі і суду, право на вчинення тих чи інших процесуальних дій, незалежно від їх змісту і значення. В той же час,